

UNDERHÅLLS- OCH ÅTGÄRDSPROGRAM

STOCKHOLMS LÄNS MUSEUM 2012 – DNR 2012:031

Nynäshamns hembygdsgård, Sotholms-Härads hembygdsförening

Nynäshamns hembygdsgård, Sotholms-Härads hembygdsförening
Nynäshamns socken och Torö socken
Nynäshamns kommun
Södermanland
2012

Hedvig Bellberg

SAMMANFATTNING

Hembygdsgårdarna är betydelsefulla förmedlare av lokala byggnadstraditioner. Oavsett ålder, om gårdarna utgörs av en samling byggnader från socknens alla hörn eller står på ursprunglig plats, har de i många fall behållit en ålderdomlig och ursprunglig prägel. I egenskap av tillgänglig plats för allmänheten utgör dessutom hembygdsgårdarna för många en viktig mötesplats och inspirationskälla med tydlig närvaro av historien.

Detta underhålls- och åtgärdsprogram är en ambition att bidra till skapandet av en varaktig grund för Stockholms läns hembygdsgårdars bevarande och fortlevnad. Genom att producera ett effektivt verktyg för underhållet av landskapets hembygdsgårdar, är avsikten att underlätta för framtida insatser och samarbeten. Förhoppningen är också att ökad uppmärksamhet skall leda till ett ökat intresse bland såväl allmänheten som berörda organisationer och myndigheter.

Föreliggande underhålls- och åtgärdsprogram har tagits fram i samarbete mellan Länsmuseet Gävleborg och Gästrike-Hälsinge hembygdsförbund genom finansiering av Landstingets TRU-nämnd (Tillväxt och regional Utveckling). Projektledare inom Stockholms län är Stockholms läns museum och samarbetspartners är Stockholms läns hembygdsförbund och Stockholms läns hembygdsföreningar. Projektet drivs genom finansiering av kulturmiljövårdsbidrag förmedlat av Länsstyrelsen i Stockholms län.

Ansvarig för utformningen av underhålls- och åtgärdsprogrammet är Ulrika Olsson, antikvarie och projektledare vid Länsmuseet Gävleborg. Modifieringar för anpassning till Stockholms län har utförts av Hedvig Bellberg, bebyggelseantikvarie och projektledare vid Stockholms läns museum.

Fältarbetet och slutförandet av programmet samt fotografering har utförts av Hedvig Bellberg. Projektet påbörjades under 2011 då 10 av Stockholms läns hembygdsgårdar utrustades med var sitt program. Projektet fortsatte under 2012 då program upprättades för ytterligare 20 av Stockholms läns hembygdsgårdar.

Med förhoppningen att byggnaderna får fortsätta att inspirera och berätta sin historia under en lång tid framöver önskas ni lycka till med det fortsatta arbetet med ert underhålls- och åtgärdsprogram.

Hedvig Bellberg

Stockholm 2012-11-30

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING

Del 1

1.1	INLEDNING	3
1.1.1	Syfte	3
1.1.2	Omfattning och avgränsningar	3
1.1.3	Revidering och utökning	4
1.1.4	Gällande lagstiftning	5
1.1.5	Fastighetsuppgifter och försäkringar	6
1.1.6	Hembygdsföreningens målsättning och hembygdsgrdarnas användning	7
1.2	KÄLLOR	7
1.3	HEMBYGDSFÖRENINGENS HISTORIK	7
1.4	KULTURHISTORISK BETYDELSE	8

Del 2

2.1	BYGGNADSinVENTERING	9
2.1.1	Begrepp och definitioner	9
2.1.2	Situationsplan	9
2.2	BYGGNADSBESKRIVNING	16
2.2.1	Begrepp och definitioner	16
2.2.2	Byggnad 1 Gula villan	16
2.2.3	Byggnad 2 Trollstugan	17
2.2.4	Byggnad 3 Backluramagasinet & dasset	17
2.2.5	Byggnad 4 Båt- & fiskemuseet	18
2.2.6	Byggnad 5 Lusthuset	18
2.2.7	Byggnad 6 Luddes stuga	18
2.2.8	Byggnad 7 Fyren	19
2.2.9	Byggnad 8 Lilla boden	19
2.2.10	Byggnad 9 Kontainern	19
2.2.11	Byggnad 10 Dansbanan	20
2.2.12	Byggnad 11 Bodarna	20
2.2.13	Byggnad 12 Kalvömagasinet	20
2.2.14	Byggnad 13 Smedjan	21
2.2.15	Byggnad 14 Rian/Linbastun	21
2.2.16	Byggnad 15 Restaurangen	21
2.2.17	Byggnad 16 Stugan Landsort	22
2.2.18	Byggnad 17 Sjöboden Landsort	22

Del 3

3.1	SKADEINVENTERING OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG	23
3.1.1	Begrepp och definitioner	23
3.1.2	Byggnad 1 Gula villan	24
3.1.3	Byggnad 2 Trollstugan	25
3.1.4	Byggnad 3 Backluramagasinet & dasset	26
3.1.5	Byggnad 4 Båt- & fiskemuseet	27
3.1.6	Byggnad 5 Lusthuset	28
3.1.7	Byggnad 6 Luddes stuga	29
3.1.8	Byggnad 7 Fyren	30
3.1.9	Byggnad 8 Lilla boden	31
3.1.10	Byggnad 9 Kontainern	32
3.1.11	Byggnad 10 Dansbanan	33
3.1.12	Byggnad 11 Bodarna	34
3.1.13	Byggnad 12 Kalvömagasinet	35
3.1.14	Byggnad 13 Smedjan	36
3.1.15	Byggnad 14 Rian/Linbastun	37
3.1.16	Byggnad 15 Restaurangen	38
3.1.17	Byggnad 16 Stugan Landsort	39

3.1.18	Byggnad 17 Sjöboden Landsort.....	40
3.2	GENOMFÖRANDE.....	41
3.2.1	Checklista	41
3.2.2	Åtgärdslista.....	41
3.2.3	Check- och åtgärdslistornas tillämpning.....	42
3.3	UTFÖRANDE AV ÅTGÄRD.....	43
3.3.1	Rådgivning	43
3.3.2	Projektering	43
3.3.3	Finansiering	43

1.1 INLEDNING

1.1.1 Syfte

Huvudsyftet med detta underhålls- och åtgärdsprogram är att hembygdsföreningen skall få ett användbart och effektivt verktyg för bevarandet av sina byggnader. Med programmet blir det lätt att överblicka, planera och kostnadsberäkna kommande vård och underhåll och genom dokumentationen av utförda arbeten skapas ett värdefullt referensmaterial för framtiden.

Underhålls- och åtgärdsprogrammet skall användas för årlig kontroll enligt medföljande checklista för att kartlägga eventuella skador och underhållsbehov. När åtgärd av en skada eller normalt underhåll bedömts krävas noteras detta i programmets åtgärdslista. På detta sätt sammanställs byggnadernas behov lättöverskådligt och planeringen av arbetet kan göras. Syftet med programmet är således också att skapa utrymme för genomtänkta åtgärder med lämpliga material och metoder, i samarbete med kunniga hantverkare och antikvariska myndigheter.

Ett tredje syfte är att uppmärksamma hembygdsgårdarna och bidra till att skapa en varaktig grund för deras fortlevnad.

Tillämpningen av underhålls- och åtgärdsprogrammet kan bildligt talat jämföras med en trestegsraket. I ett första steg framställs ett program för den specifika hembygdsgården av Stockholms läns museum. I detta ingår en skadeinventering med tillhörande åtgärdsförslag. I nästa steg används programmet för kontinuerliga kontroller av hembygdsgårdens byggnader, vilka ligger till grund för planeringen av framtida åtgärder. Detta arbete utförs av hembygdsföreningen. Det tredje och sista steget är utförandet av åtgärderna. Detta görs av anlitade hantverkare eller av hembygdsföreningen själv.

Skadeinventeringen som utförs av läns museet, är en engångsinsats med avsikt att fungera som utgångspunkt för föreningens fortsatta arbete på egen hand. Programmet skall även fungera som referensmaterial vid myndighetskontakter samt upplysa om gällande lagstiftning med mera. Det är väsentligt att programmet behåller sin ursprungliga struktur för att förbli begränsat och lättanvänt. Av den anledningen skall inte dokument infogas som inte är av betydelse för programmet.

Ett exemplar av underhålls- och åtgärdsprogrammet skall finnas hos Stockholms läns museum, Stockholms läns hembygdsförbund, aktuell kommun samt Länsstyrelsen i Stockholms län. Detta för att öka medvetenheten om hembygdsgårdarnas behov samt underlätta kommunikationen och tillhandahålla ett väl genomarbetat underlag för beslut.

1.1.2 Omfattning och avgränsningar

Underhålls- och åtgärdsprogrammet är avsett att tillämpas på hembygdsgårdens byggnader och deras fasta inredning. Lösa inventarier och tillhörande mark berörs därför inte av programmet. Samtliga byggnader som tillhör hembygdsföreningen vid besiktningstillfället ingår liksom tillkomna byggnader vid framtida revideringar.

Programmet inriktar sig på skador och behov av teknisk art och utelämnar därför närmare studier av kultur- och stilhistorik. Programmet är också direkt kopplat till en specifik

hembygdsgård och ställs inte i relation till andra hembygdsgårdar. Närmare analyser av byggnadernas ålder, historia och tidigare utseende utelämnas likaså.

Besiktningen av byggnaderna görs okulärt, vilket gör att dolda konstruktioner såsom panelklätt timmer, inbyggda takkonstruktioner och dolda installationer inte redovisas. Detta kräver omfattande undersökningar och görs i samband med eventuella åtgärder. Reservation för framtida skador måste således lämnas, liksom framtida naturligt slitage som inte redovisas. Med hjälp av *Checklistan* skall dock föreningen själv kunna upptäcka skador och behov innan akuta åtgärder blir nödvändiga. Återkommande revideringar av programmet krävs likaså för att programmet skall förbli aktuellt. Plan för revidering presenteras under kapitel 1.1.3.

Underhålls- och åtgärdsprogrammet skall inte fungera som underlag för projektering av planerade arbeten. Avsikten är att programmet skall användas för att upptäcka skador och behov vilka därefter projekteras och åtgärdas. Åtgärdsförslagen i skadeinventeringen skall tolkas som direktiv vilka kräver ytterligare undersökningar när arbetet väl skall utföras. Dessa avgränsningar måste finnas då programmet skall förbli aktuellt över en längre tid. Skador och behov förändras med tiden och kan därför kräva olika åtgärder beroende på när arbetet utförs. Av den anledningen måste alla arbeten föregås av en projektering med en undersökning av den aktuella skadan och förslag på vidare åtgärder.

1.1.3 Revidering och utökning

För att hålla underhålls- och åtgärdsprogrammet aktuellt under lång tid måste återkommande revideringar göras. Revidering av enskilda delar av programmet skall göras då betydande förändringar skett. Exempel på sådana förändringar kan vara tillkomsten av ytterligare en byggnad, avförandet av en befintlig byggnad genom brand eller försäljning, ombyggnad, nya funktioner i byggnaderna, förändringar i gällande lagtexter, förändringar i hembygdsföreningens användning och målsättning med mera.

Om inga betydande förändringar sker skall underhålls- och åtgärdsprogrammet revideras av en antikvarie eller någon med antikvarisk kompetens vart 10:e år. Revideringen omfattar då i huvudsak programmets del 3 med dess skadeinventering och tillhörande åtgärdsförslag. Övriga delar av programmet skall studeras och uppdateras i de avseenden som kräver det. Avsikten är dock inte att programmet skall arbetas om, utan fortsätta att fungera i sin grundutformning med nödvändiga förändringar. Ifyllda check- och åtgärdslistor skall behållas som referensmaterial vid framtida arbetsinsatser.

Om en utökning av programmet blir aktuell skall de nytillkomna delarna följa programmets grundstruktur. I samband med detta bör Stockholms läns museum eller annan antikvarisk expertis kontaktas för att hjälpa till med byggnadsinventeringen och byggnadsbeskrivningen, samt eventuell skadeinventering med tillhörande åtgärdsförslag.

När en revidering är genomförd skall följande tabell fyllas i med *Datum, Revideringen eller utökningens omfattning* samt signeras av *Ansvarig*. Kopior av de sidor revideringen omfattar skall sedan skickas till Stockholms läns museum, Stockholms läns hembygdsförbund, aktuell kommun samt Länsstyrelsen i Stockholms län.

Datum	Revidering eller utökning omfattar	Ansvarig

1.1.4 Gällande lagstiftning

En mängd lagar och förordningar reglerar Sveriges bebyggelse och dess omkringliggande marker. I lagarna ryms även bestämmelser för kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsemiljöer eller områden. Lagar och förordningar som är av vikt att känna till för hembygdsföreningarnas verksamhet följer nedan.

Plan- och bygglagen

All befintlig bebyggelse i Sverige berörs av *Plan- och bygglagen*, PBL, som regleras av kommunernas byggnadsnämnder. För en rad byggåtgärder krävs särskilt tillstånd, bygglov, som omfattar lokalisering, yttre utformning och användning. Tekniska egenskaper som inte kräver bygglov behandlas i samband med en bygganmälan. Det är viktigt att undersöka om bygglov eller bygganmälan behöver göras, varför kommunen bör kontaktas vid åtgärder på eller förändringar av en byggnad.

I PBL's 8 kap. *Krav på byggnader m.m.* finns flera paragrafer som bland annat behandlar äldre kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Normalt berörs hembygdsgrdarna alltid av 13§ såsom kulturhistoriskt särskilt värdefulla, men givetvis även av de övriga.

13§ En byggnad som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt får inte förvanskas.

14§ Ett byggnadsverk ska hållas i vårdat skick och underhållas så att dess utformning och de tekniska egenskaper som avses i 4§ i huvudsak bevaras. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadsverkets värde från historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt. Om byggnadsverket är särskilt värdefullt från historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt, ska det underhållas så att de särskilda värdena bevaras.

17§ Ändringar av en byggnad skall utföras varsamt så att hänsyn tas till byggnadens karaktärsdrag och tar tillvara byggnadens tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden.

Lag om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk m.m.

I andra kapitlet i *Lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk m.m.*, BVL, behandlas nio tekniska egenskapskrav. Dessa gäller byggnader som ska uppföras eller befintlig bebyggelse som ska ändras. Bland kraven ryms bl.a. *bärförmåga, stadga och beständighet och lämplighet för avsett ändamål*. Som andra punkt finns *säkerhet i händelse av brand*. Punkten rymmer allt från utrymningssäkerhet och skydd mot brands uppkomst till skydd mot brandspridning mellan byggnader och räddningspersonalens säkerhet. De tekniska

egenskapskraven skall iakttas med beaktande av de varsamhetskrav som finns i 8 kap. PBL. Detta innebär att för äldre kulturhistorisk värdefull bebyggelse ska kraven uppfyllas men det kan ske med hänsyn till kraven på varsamhet.

Kulturminneslagen

I *Kulturminneslagen*, KML, finns bestämmelser om ortnamn, fornminnen, byggnadsminnen, kyrkor samt om utförsel och återlämnandet av kulturföremål. Det är länsstyrelsen som har tillsyn över kulturminnesvården i länet medan Riksantikvarieämbetet har överinseende över kulturminnesvården i landet.

I 3 kap. behandlas byggnadsminnen:

1§ En byggnad som är synnerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde eller som ingår i ett kulturhistoriskt synnerligen märkligt bebyggelseområde får förklaras som byggnadsminne av länsstyrelsen. Bestämmelserna om byggnadsminnen enligt detta kapitel får också tillämpas på park, trädgård eller annan anläggning av kulturhistoriskt värde.

I samband med byggnadsminnesförklaringen upprättar länsstyrelsen skyddsbestämmelser för att ange på vilket sätt byggnaden ska vårdas och underhållas samt i vilka avseenden den inte får ändras.

1.1.5 Fastighetsuppgifter och försäkringar

Hembygdsgården är belägen i södra delen av Nynäshamns tätort, med adress Luddes gränd 2-4.

Föreningen har 3 fastigheter:

1. Sand 6 med en yta av 8861m², bebyggd med 14 st hus och en dansbana med scen.
2. Sand 7 med en yta av 2253 m², bebyggd med en villa och en vedbod.
3. Sand 8 med en yta av 1207 m², bebyggd med ett äldre bostadshus.

Föreningen har också en fiskarstuga och en fiskebod på ön Öja, fastighetsbeteckning Landsort, husen står på mark som ägs av Fastighetsverket.

Samtliga hus är försäkrade genom Hembygdsförsäkringen.

Hembygdsgård med servering och Sekelskiftesvilla är uppvärmda byggnader och försäkrade Som kategori 1.

Luddes stuga, Trollstastugan, Bastun, Smedjan, magasin och Fiskarstugan Landsort är timmerhus och försäkrade kategori 1.

1.1.6 Hembygdsföreningens målsättning och hembygdsgårdens användning

Byggnaderna är mestadels museer med föremålssamlingar.

I Trollstastugan och smedjan hålls aktiviteter, vid julmarknad och Hembygdsdag.

I hembygdsgården med servering/restaurangen finns arkiv och museum, en del av restaurangbyggnaden är uthyrd som servering.

Sekelskiftesvillan används till föreningens möten, och andra verksamheter, arbete med föremål, registrering av föremål, i källarplan finns utrymmen för verkstad, där reparationer av småmaskiner och annat kan ske.

1.2 KÄLLOR

- Allmänna uppgifter om hembygdsföreningen har sammanställts av Hedvig Bellberg, med stöd av hembygdsföreningens uppgifter. Situationsplaner har hämtats från FMIS, Riksantikvarieämbetet 2012-11-30 (kapitel 2.1.2).
- Uppgifter om hembygdsföreningens fastigheter, försäkringar samt föreningens användning av och målsättning med hembygdsgården är sammanställda av hembygdsföreningen genom Thor Ahlkvist för föreningen (kapitel 1.1.5, 1.1.6, 1.3).
- Samtliga bilder är tagna av Hedvig Bellberg, Stockholms läns museum under 2012 och finns registrerade i museets arkiv (kapitel 2.1.2 samt försättsblad).

1.3 HEMBYGDSFÖRENINGENS HISTORIK

Föreningen Bildades 1931.

Sand 6 inköptes 1934.

Sand 7 överlåten från kommunen 1991.

Sand 8 gåva 1978.

Sekelskiftesvillan byggdes 1908 arkitekt Güettler.

Hembygdsgård med servering/restaurangen byggdes 1943, och byggdes till med museum och arkiv 1981.

Luddes stuga byggde 1719.

Trollstastugan byggdes i Trollsta, Sorunda på tidigt 1700-tal, men flyttades till hembygdsgården 1935.

Magasinet från torpet Backlura, flyttades till hembygdsgården 1970.

Vagnmuseum, magasin från Kalvö, flyttades till hembygdsgården 1992.

Båt och fiskemuseum, vishusbod från Övre Söderby i Sorunda, till hembygdsgården 1939.

Smedja från Västerby i Sorunda, till Hembygdsgården 1939.

Linbastu från Grödbby Sorunda, till Hembygdsgården 1935.

Lusthus, byggt på Södermalm i Stockholm 1771, flyttat till Nynäshamn 1910, till

Hembygdsgården 1943.

1.4 KULTURHISTORISK BETYDELSE

Hembygdsrörelsen har en viktig historia i det moderna svenska samhället. Som en motvikt till det växande industrisamhället började intresset för den traditionella allmogekulturen att växa sig stark under slutet av 1800-talet. Friluftsmuseer skapades med Skansen i spetsen och på landsbygden startades de hembygdsföreningar som i förlängningen skulle bilda Samfundet för hembygdsvård 1916. Den stora uppgiften då var att rädda allmogens byggnader och föremål vilket resulterat i stora samlingar med omfattande kulturvärden runt om i landet. Det medvetna insamlandet från hemsocknen har medfört att det idag finns byggnader, föremål och arkiv hos hembygdsföreningarna med mycket stora värden för den lokala historien. I ett nationellt perspektiv utgör de också en viktig grund för jämförelser, kartläggning och forskning. Med sin goda tillgänglighet utgör de populära platser för midsommarfirande, skolbesök, marknader och andra arrangemang, och som förmedlare av lokala byggnadstraditioner en kunskaps- och inspirationskälla för allmänheten.

Sotholms-Härads hembygdsförening är placerad på ett stort område vid vattnet i Nynäshamn. Där finns olika sorters byggnader – några särpräglade, bl.a. en stuga inom ett hägn vid vägen med grånad timring och grästak. Inom gårdsområdet finns en restaurang vilken bidrar till att området upplevs livfullt. Utöver på fastlandet har föreningen två åldriga hus på Landsort på den sydliga ön Öja, Torö socken. Dessa är naturligt kulturhistoriskt intressanta och finns bl.a. beskrivna i boken Landsort – husen och människorna.

2.1 BYGGNADSINVENTERING

2.1.1 Begrepp och definitioner

Byggnadsinventeringen redovisar översiktligt vilka byggnader som finns inom hembygdsgården. Situationsplanen visar byggnadernas placering och orientering enligt väderstrecken med norr uppåt i bild. Benämningen av byggnaderna är desamma som allmänt brukas inom hembygdsföreningen. Byggnader ägda av föreningen men placerade utanför hembygdsgården redovisas i text och bild och om möjligt även i situationsplanen.

2.1.2 Situationsplan

Nr	Byggnad - funktion förr och nu	Foto
1	GULA VILLAN Villan är byggd 1908 av arkitekt Karl Güettler och fungerar som föreningens samlingshus. Huset går i jugendstil. Tidigare var villan privatägd, men såldes till kommunen i samband med markanspråk. 1991 köptes villan av hembygdsföreningen till den symboliska summan av en krona. I husets finns även möblerad utställning och många föremål.	
2	TROLLSTASTUGAN Trollstastugan är byggd i början av 1700-talet och flyttad till hembygdsgården 1935. Stugan är flyttad från Sorunda och är en f.d. parstuga. Resterande delar finns i Grödbby, norr om Trollsta. Tidigare var den sammanbyggd med en lada. De ursprungliga delarna kan härstamma från 1600-talet. I byggnaden finns hembygdsutställningar.	
3	BACKLURAMAGASINET & DASSET Sädesmagasinet kom till hembygdsgården 1970 och boden/dasset kom till hembygdsgården 1974.	

4	BÅT- & FISKEMUSEET Visthusboden från 1800-talet är flyttad till hembygdsgården 1939, och är nu fiske- och båtmuseum.	
5	LUSTHUSET Lusthuset byggdes 1771 på söder i Stockholm, kv. Katarina mindre, och kom till Hembygdsgården 1943. Det har pepparkaksbeslag på dörren (förra hälften 1700-talet) samt vägg- och skira takmålningar invändigt från husets uppförandetid.	
6	LUDDER STUGA Sandstugan kallas också Luddes stuga efter Ludvig Samuelsson som bodde där. Den byggdes på nuvarande plats 1719 och är sparsamt historiskt inredd.	

7	FYREN Fyren är från Östra Röko och byggd 1908. Den kom till hembygdsgården 1989.	
8	LILLA BODEN Vedbod, fd hönshus, från omkring 1945.	
9	KONTAINERN Förrådsbyggnad vid festplatsen är nybyggd efter en brand 1987.	

10	DANSBANAN Festplatsen med dansbanan och 3 lottkiosker är från slutet av 1940-talet.	
11	BODARNA Bodarna används för försäljning m.m. vid festligheter.	
12	KALVÖMAGASINET Magasinsbyggnaden används som vagnsmuseum och kom till hembygdsgården 1992.	

13	SMEDJAN Smedjan kom till hembygdsgården 1939 och har en traditionell inredning.	
14	RIAN/LINBASTUN Bastun för torkning av lin, från 1850-talet, kom till hembygdsgården 1935.	
15	RESTAURANGEN Byggnaden är uthyrd och inhyser en restaurang samt ett museum och arkiv. Den uppfördes 1943 och tillbyggdes för museum och arkiv 1981.	

16	STUGAN LANDSORT Stugan är troligen en av de äldsta byggnaderna på landsort och har från början används som fiskestuga vid utskärsfiske. Idag är den inredd som liten sommarvistelse/bostad.	
17	SJÖBODEN LANDSORT Traditionell äldre sjöbod, delvis med inredningen kvar, men även inredd med möjlighet till övernattning.	

2.2 BYGGNADSBESKRIVNING

2.2.1 Begrepp och definitioner

Byggnadsbeskrivningen är uppdelad under sju rubriker med syfte att ge kunskap om byggnadens olika delar med avseende på material, uppbyggnad och funktion för den följande skadeinventeringen.

<i>Plan</i>	beskriver byggnadens planlösning.
<i>Konstruktion</i>	omfattar byggnadens bärande delar såsom grund, stomme, bjälklag, takkonstruktion och murstock.
<i>Exteriör</i>	omfattar byggnadens utvändiga delar såsom tak, vindskivor, panel, fönster, dörrar, förstukvist med mera.
<i>Interiör</i>	omfattar byggnadens fast inredda delar såsom golv, tak, lister, fönster, dörrar, trappor, eldstäder, tapeter, väggmåleri med mera.
<i>Installationer</i>	omfattar byggnadens fasta installationer såsom el, värme, vatten och avlopp men även säkerhetsinstallationer som brand- och inbrottsskydd.
<i>Klimat</i>	beskriver ventilationen i byggnaden samt dess eventuella klimatreglerande utrustning utöver värmesystemet.
<i>Tillgänglighet</i>	berättar om eventuella hinder för rörelsehindrade och synskadade att komma in i byggnaden.

2.2.2 Byggnad 1 Gula villan

	Beskrivning
Plan	Villa i tre våningar, källare
Konstruktion	Murad gråstensgrund med ljus fog, regelverk, brutet tälttak med kupor, murstock
Exteriör	Gulfärgad locklistpanel, orangefärgade knutbrädor och offerbrädor samt fönsterfoder och verandadetaljer såsom räckesöverliggare och pelare, två verandor, tvåkupigt tegel, plåtnocklister, fönsteröppningar om 1-2-3-4 lufter med flertalet rutor i olika utförande, bl.a. rundade, bågar, karmar och fönster i den orangea kulören
Interiör	Brädgolv och i övervåningen även korkmatta, pärlspånt och mönstrade tapeter på väggarna, klädda innertak, kopplade fönster med sirliga beslag, öppen spis, äldre toalett, räckesdetaljer, takkonstruktion med takstolar, brädinnertak
Installationer	Värmepanna, el, vatten, larm
Klimat	Underhållsvärme/uppvärmt
Tillgänglighet	Verandatrappa om sju steg med ledstång

2.2.3 Byggnad 2 Trollstastugan

	Beskrivning
Plan	Stuga i två våningar med förstuga och övre hall samt halvvind
Konstruktion	Kallgrund av huggen sten, timmerstomme, murstock, sadeltak
Exteriör	Rödfärgad locklistpanel med flera följare på långsidorna för knutskallar, entrédörrar från båda långsidor med entrétak, enkupigt tegel, trätaknock, vindskivor och vattbrädor samt trähänggrännor, tegelskorstenspipa, fönsteröppningar med två lufter med två rutor vardera och vita bågar, karmar och foder, fodren med spetsig form i överkant
Interiör	Brädgolv, timmerväggar, trätak, i köket/stugan vitt, spis i köket, i övervåningen vindsdal i halv takhöjd, åstak, övre vind upp tillnock ej möjlig att nå, (utställning i huset)
Installationer	El för belysning
Klimat	Ouppvärmt
Tillgänglighet	Stentrappa om två steg med en ledstång

2.2.4 Byggnad 3 Backluramagasinet & dasset

	Beskrivning
Plan	Kvadratiska/lätt rektangulära
Konstruktion	Båda med hörnsten, av liggtimmerkonstruktion, dasset med pulpettak och magasinet med sadeltak
Exteriör	Rödfärgade timmerexteriörer, trävindskivor och vattbrädor samtnockbräda på magasinet, tvåkupigt tegel på magasinet och liten trähänggränna ovan entré, enkupigt tegel på dasset
Interiör	Åstak samt takstolar på magasinet, bjälklag med synliga bjälkar, timmerväggar, bräddinnertak, dasset med trä- och timmerinredning
Installationer	Nej
Klimat	Ouppvärmt/självdreg
Tillgänglighet	Till magasinet stentrappsteg och tröskel över syll, till dasset högt steg till tröskel (titta in möjligt)

2.2.5 Byggnad 4 Båt- & fiskemuseet

	Beskrivning
Plan	Öppen plan och vind
Konstruktion	Hörnsten, kallgrund, liggtimmerkonstruktion, sadeltak
Exteriör	Rödfärgad locklistpanel, gavelröste med synligt timmer mot väster, bro utanför entré, enkupigt tegel, trätacknock, trävindskivor och vattbrädor, fönster i röste samt i nedervåningen åt en gavel med en luft och fyra rutor, vita bågar och karmar, röda foder
Interiör	Timmerväggar, bjälklag med synliga bjälkar, takkonstruktion med åsar, bräddinnertak
Installationer	El för belysning
Klimat	Ouppvärmt/självdreg
Tillgänglighet	Ramp och en ledstång

2.2.6 Byggnad 5 Lusthuset

	Beskrivning
Plan	Kvadratisk
Konstruktion	Hörnsten, regelverk, plant sadeltak
Exteriör	Gulfärgade stående brädor, avdelarlist en bit nedanför fönstren, plåttaktäckning, fönster om en luft med fyra rutor, ljusgröna bågar, karmar och foder, samma gröna nyans på dörr och takfotsbrädor samt offerbrädor
Interiör	Skira, ljusa vägg- och takmålningar med influenser av kineseri pryder lusthuset invändigt, bräddgolv
Installationer	Nej
Klimat	Ouppvärmt
Tillgänglighet	Högt steg

2.2.7 Byggnad 6 Luddes stuga

	Beskrivning
Plan	Sammanbyggd stuga med kök och rum, loft samt liten källarhåla
Konstruktion	Kallgrund i sten, liggtimmerkonstruktion, murstock, sadeltak, två takhöjder
Exteriör	Trären, solblekt, liggtimmerfasad, gräsbevuxet/tuvklätt trätak mot söder, mot norr trätak av faltakstyp, underliggande näver, ljust slammad skorstenspipa, fönster om en luft och nio rutor mot söder, trärena fönsteromfattningar, fönsteröppning utan glas mot norr
Interiör	Bräddgolv, lerklinade väggar på hönsnät i köket, spis, tak med synliga bjälkar, liten kallförvaring i utgrävd källarhåla i andra delen av huset, vindsloft ovan köket, åstak
Installationer	Nej
Klimat	Ouppvärmt/självdreg
Tillgänglighet	Tröskel

2.2.8 Byggnad 7 Fyren

	Beskrivning
Plan	Rundad
Konstruktion	Gjuten sockel, sexkantig järnkonstruktion med kupoltak/topptak
Exteriör	Vitmålad fyr med rödfärgade signalglas
Interiör	Trästege till lyktan, interiör rödmålad i taket, gula väggpartier, ljust cementgolv
Installationer	Gatubelysningsansluten
Klimat	Ouppvärmt/kallt
Tillgänglighet	Tröskel

2.2.9 Byggnad 8 Lilla boden

	Beskrivning
Plan	Kvadratisk
Konstruktion	Kallgrund, regelverk, pulpettak/plattak
Exteriör	Rödfärgade liggande brädor, svart bräddörr, tjär-/asfaltpapp
Interiör	Ej sedd
Installationer	-
Klimat	Ouppvärmt/självdreg
Tillgänglighet	Tröskel

2.2.10 Byggnad 9 Kontainern

	Beskrivning
Plan	Rektangulär
Konstruktion	Korta pilotes/pelare, regelverk, sadeltak
Exteriör	Rödfärgade liggande brädor, vita knutbrädor, vindskivor och vattbrädor, tjär-/asfaltpappklätt tak
Interiör	Förrådsbod, takstolar, bräddtak, skivklädda väggar
Installationer	El för belysning
Klimat	Ouppvärmt
Tillgänglighet	Tröskel

2.2.11 Byggnad 10 Dansbanan

	Beskrivning
Plan	Åttakantig dansbana med liten scenbod med pulpettak
Konstruktion	Träkonstruktion
Exteriör	Brädgolv, vitmålade räcken, pelare röda nedtill och vita upptill (höga stänger), rödfärgad scenbod med stående brädor och vita knutbrädor
Interiör	Nej
Installationer	Nej
Klimat	Utomhus
Tillgänglighet	Fyra steg med ledstänger

2.2.12 Byggnad 11 Bodarna

	Beskrivning
Plan	Kvadratiska/lätt rektangulära
Konstruktion	Korta pilotes/pelare, regelverk, pulpettak/plattak
Exteriör	Rödfärgade liggande brädor, vita knutbrädor, vita takfotsbrädor, tjär-/asfaltappklädda tak
Interiör	Ej sedd
Installationer	-
Klimat	Ouppvärmda
Tillgänglighet	Ok

2.2.13 Byggnad 12 Kalvömagasinet

	Beskrivning
Plan	Två våningar
Konstruktion	Kallgrund, konstruktion av resvirke/regelverk, sadeltak
Exteriör	Rödfärgad locklistpanel, enkupigt tegel, trätaknock, vindskivor och vattbrädor, fönsteröppningar med en luft och åtta rutor, vita bågar, karmar och foder, vita dörrfoder, svarta portar
Interiör	Väggar med resvirke, bjälklag, takstolskonstruktion, (skyltutställning)
Installationer	El för belysning
Klimat	Ouppvärmt/självdreg
Tillgänglighet	Ok, stenlagd låg ramp

2.2.14 Byggnad 13 Smedjan

	Beskrivning
Plan	Smedja om ett rum, rektangulär plan
Konstruktion	Kallgrund av rund gråsten, liggtimmerkonstruktion, murstock, sadeltak
Exteriör	Rödfärgade liggtimmerfasader, enkupigt tegel, tegelskostenspipa, trätaknock, vindskivor och vattbrädor
Interiör	Traditionell med tegelugn och blåsbälg, timmerväggar, åstak, bräddinnertak
Installationer	El för belysning
Klimat	Ouppvärmt/självdreg
Tillgänglighet	Högt steg över grundstenar och syllvarv

2.2.15 Byggnad 14 Rian/Linbastun

	Beskrivning
Plan	Ria med vindsloft och kallförstuga
Konstruktion	Hörnstensgrund, liggtimmerkonstruktion, murstock, sadeltak
Exteriör	Rödfärgad liggtimmerfasad, locklistpanel mot öster nedanför röstet, näver under takteglet, enkupigt tegel, trätaknock, vindskivor och vattbrädor
Interiör	Timmerväggar, tegelugn, ryggås och sidoåsar, bräddinnertak
Installationer	El för belysning
Klimat	Ouppvärmt/självdreg
Tillgänglighet	Stentrappa i slänten, tröskel över syll

2.2.16 Byggnad 15 Restaurangen

	Beskrivning
Plan	Ett plan med full takhöjd och källare
Konstruktion	Murad grund, källare, liggtimmerkonstruktion, murstockar, sadeltak
Exteriör	Trärena liggtimmerfasader, gröna fönsteröppningar om 1-3-5 lufter samt fönsterrad i restaurangen, en ruta i vardera fönster, enkupigt tegel, trävindskivor och vattbrädor, hänggrännor, stuprör, rödfärgade skostenspipor
Interiör	Restaurang, diskrum och kök, pannrum, toaletter, takkonstruktion i restaurangen med ryggås och dubbla sidoåsar, nynäsutställningen i separat museidel
Installationer	Vatten, el, oljepanna, varmvattenberedare (el)
Klimat	Uppvärm/underhållsvärme
Tillgänglighet	Trappa om åtta steg med ledstänger på båda sidor

2.2.17 Byggnad 16 Stugan Landsort

	Beskrivning
Plan	Envånings enkelstuga med två rum
Konstruktion	Kallgrund av gråsten, liggtimmerkonstruktion, murstock, sadeltak med kupa
Exteriör	Rödfärgad locklistpanel, östfasaden av masonitskivor med trälock, enkupigt tegel, tegelskorstenspipa, plankdörr, enluftsfenster med fyra rutor mot norr och väster och åtta rutor mot söder i kupan, gröna bågar, vita karmar och foder, trätaknock klädd med tjär-/asfaltpapp, vindskivor och vattbrädor
Interiör	Brädgolv, spishäll med järnspis och öppen spis, klädda väggar samt klätt innertak, dels tapeter dels pärlspont, takkonstruktion av åsar och undertak av brädor
Installationer	El för belysning samt el-radiatorer
Klimat	Ouppvärmt/underhållsvärme
Tillgänglighet	Stentrappa upp till hustomten, tröskel över syll

2.2.18 Byggnad 17 Sjöboden Landsort

	Beskrivning
Plan	Enplansbod med sval och bod
Konstruktion	Hörnstensgrund, liggtimmerkonstruktion, sadeltak
Exteriör	Rödfärgad locklistpanel och på östsidan timmervägg, enkupigt tegel, trätaknock klädd med tjär-/asfaltpapp, vindskivor och vattbrädor, enluftsfenster med två rutor, gröna bågar, vita karmar och foder
Interiör	Sval med redskap samt rum, brädväggar, (i rummet finns kammardörren tillhörande stugan), takkonstruktion med ryggås
Installationer	Nej
Klimat	Ouppvärmt/självdreg
Tillgänglighet	Sten samt tröskel över syll

3.1 SKADEINVENTERING OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG

3.1.1 Begrepp och definitioner

Skadeinventeringen är utförd genom okulär besiktning av Stockholms läns museum med hjälp av *Checklistan*. Inventeringen är översiktlig och baseras på byggnadernas tillstånd vid besiktningstillfället. Avsikten är att skadeinventeringen skall ge en god överblick av byggnadernas tillstånd vid inventeringstillfället samt fungera som referensmaterial vid föreningens framtida kontroller. Skador till följd av naturligt slitage kommer att uppstå med tiden och kan av den anledningen inte redovisas i inventeringen. Avsikten är dock att dessa skall upptäckas i föreningens fortsatta användning av detta program.

Åtgärdsförslagen är kortfattade och skall främst ses som direktiv, inte som kompletta underlag för åtgärd. Varje åtgärd måste föregås av en ordentlig undersökning och åtgärdsbeskrivning, annars är risken att dolda skador inte uppmärksammas. I åtgärdsbeskrivningen ska även material och metoder framgå så att dessa blir de bäst lämpade för den aktuella byggnaden. En del åtgärder bör ske i samarbete med en antikvarie. Mindre skador såsom spruckna glastrutor, enstaka saknade panelbrädor, löst sittande trappsteg och liknande kan dock åtgärdas enligt åtgärdsförslaget. För byggnadsdelar som bedöms ha en mer omfattande skadebild än vad som är möjligt att iakttä okulärt kan också ytterligare undersökningar föreslås.

Till skillnad från byggnadsbeskrivningens uppdelning av byggnaden i sju rubriker under kapitel 2.2.1, utgår skadeinventeringen från endast fyra. Under rubriken *Övrigt* ingår här *Installationer*, *Klimat* och *Tillgänglighet*. Byggnadsbeskrivningens *Plan* utelämnas då detta är en beskrivning av byggnadens planlösning och inte en byggnadsdel. Rubrikerna *Konstruktion*, *Exteriör* och *Interiör* motsvarar rubrikerna i byggnadsbeskrivningen. Skadeinventeringens rubriker motsvarar i stort check- och åtgärdslistornas rubriker.

<i>Byggnadsdel</i>	berättar vilken del av byggnaden som avses under respektive rubrik. Motsvarande begrepp finns både i check- och åtgärdslistan.
<i>Kondition</i>	beskriver vilket skick aktuell byggnadsdel befinner sig i. Här redovisas såväl normalt slitage som direkta skador.
<i>Åtgärd</i>	berättar vilket ingrepp som är aktuellt för att åtgärda eventuell skada, alternativt normalt underhåll. Motsvarande begrepp finns både i check- och åtgärdslistan.
<i>Prioritet</i>	berättar hur angelägen åtgärden är. Motsvarande begrepp finns i åtgärdslistan.

Prioritet 1 avser akut åtgärd.

Prioritet 2 avser åtgärd inom 1-3 år.

Prioritet 3 avser åtgärd inom 3-5 år.

Prioritet Å avser återkommande årlig kontroll eller åtgärd.

3.1.2 Byggnad 1 Gula villan

	Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prioritet
Konstruktion		Ok		
Exteriör	Sydsidan, offerbräddor (nedtill fasad)	Naturligt slitage	Skrapas och målas	2
	Sydsidan, fönster i kuporna samt foder nedanför och kring kupor	Som ovan	Som ovan	2
	Verandor, pelare och övrigt (gult) samt verandagolv	Som ovan samt algpåväxt	Tvättas och bättringsmålas, golv behandlas	2
	Fönsterbleck öster	Naturligt slitage	Tvättas och målas	2
	Norrsidor snickerier mot öster på kupor	Smutsade	Tvättas	Å
	Norrsidan, foder och bleck samt trappa	Slitage samt algpåväxt	Målas resp. tvättas	Å-2
	Stuprör västsidan mot norr	Otillräckligt	Förlängs	1
	Förråd under trappa	Slitage	Skrapas och målas	2
	Norrsidan, offerbräddor och knutlådor uppe	Naturligt slitage	Som ovan	2
	Norrsidan, fönsterbleck samt fönsterkarmar och foder i kupa uppe	Som ovan	Som ovan	2
	Plåtavrinning t.h. om kupa, norr	Saknar färg	Målas röd lika övrigt	1-2
	Fasader i sin helhet	Så småningom i behov av målning	Ommålning	3-
	Träd öster	Träd påverkar hus	Beskär grenverk eller tag bort	Å
Interiör		Ok		
Övrigt		-		

3.1.3 Byggnad 2 Trollstastugan

	Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prioritet
Konstruktion		Ok		
Exteriör	Nockbrädor och vattbrädor	Mossbeklädda	Rensas och tjärstryks	Å-2
	Tak/tegelpannor	Mossa och löv	Rensas	Å
	Fönster söder	Naturligt slitage	Målas med linoljefärg	2
	Fönster öster	Kitt saknas	Kittas med linoljekitt	2
	Ekar, särskilt mot norr	Grenverk påverkar hus	Beskärs	Å
Interiör	Mattor	Drar upp fukt från grunden vintertid i ouppvärmda hus	Rullas bort vinterhalvåret	Å
	Taknock	Lucka för att inspektera övre takkonstruktion saknas	Överväg att ta upp en lucka, på väl placerad plats	3
Övrigt		-		

3.1.4 Byggnad 3 Backluramagasinet & Dasset

	Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prioritet
Konstruktion		Ok		
Exteriör	Backlura: taket	Mossa, barr och löv	Rensas	Å
	Backlura: förvaring mot vägg	Tätt	Behåll mellanrum mellan vägg och förvaring mot vägg	1
	Backlura: östfasaden	Något rötskadad splint under lucka	Slammas med rödfärg	2
	Backlura: grenverk, öster	Påverkar huset	Beskärs	Å
	Dasset: ovan nedre gångjärn	Rötskador i timret	Snedställd bräda behövs	2
	Dasset: taket	Mossa, barr och löv	Rensas	Å
Interiör		Ok		
Övrigt		-		

3.1.5 Byggnad 4 Båt- & fiskemuseet

	Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prioritet
Konstruktion		Ok		
Exteriör	Förstubro	Naturligt slitage	Tjärstryks	2
	Norrfasaden mot väster	Algpåväxt	Borstas och slammas	Å-2
	6e brädan från väster, sydfasaden	Rötskadad	Slammas	1-2
	Fasader	Naturligt slitage	Slammas	2-3
Interiör		Ok		
Övrigt		-		

3.1.6 Byggnad 5 Lusthuset

	Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prioritet
Konstruktion		Ok		
Exteriör	Droppbrädor/ bleck	Naturligt slitage	Skrapas och målas	2-3
Interiör	Målningar	Ok	Så småningom i behov av varsam målerikonservering, målningarna har en betydande ålder	3-
Övrigt		-		

3.1.7 Byggnad 6 Luddes stuga

	Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prioritet
Konstruktion		Ok		
Exteriör	Trätaket	Naturligt slitage	Tjärstryks vid tillfälle	2-3
	Västfasaden ovan fönster	I behov av timmerlagning	Om en fin ilusning kan åstadkommas med vällickande trä, önskvärt	2
	Syllstock mot öster (vägen) samt mot söder	Rötskadad	Hålls under uppsikt, tjärstryks förslagsvis	Å-3
	Takfot mot norr, östsidan	Näver fattas	Lagas i	2
	4e – 5e stockarna nedifrån östsidan, mot norr	Dålig lutning	Hålls under uppsikt, möjligen huggs splinten till för att undvika rötskador, alt. ilusas, tjärstryk	Å-3
	Träd mot norr	Påverkar hus	Beskärs	Å
Interiör	Lerklining väggar	Faller ner	Möjligen åtgärdas längre fram	3-
Övrigt		-		

3.1.8 Byggnad 7 Fyren

	Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prioritet
Konstruktion		Ok		
Exteriör	Järn	Rost	Borstas, linoljas och vitmålas	3
Interiör	Cementgolv	Jord och smuts	Rensas	Å-2
Övrigt		-		

3.1.9 Byggnad 8 Lilla boden

	Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prioritet
Konstruktion		Ej insp.		
Exteriör		Ej insp.		
Interiör		Ej insp.		
Övrigt		-		

3.1.10 Byggnad 9 Kontainern

	Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prioritet
Konstruktion		Ok		
Exteriör	Knutar	Naturligt slitage	Vitmålas	3
	Fasader	Som ovan	Rödfärgas	3
Interiör		Ok		
Övrigt		-		

3.1.11 Byggnad 10 Dansbanan

	Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prioritet
Konstruktion		-		
Exteriör	Totala	Naturligt slitage på den vita samt röda färgen	Ommålas	2-3
Interiör		-		
Övrigt		-		

3.1.12 Byggnad 11 Bodarna

	Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prioritet
Konstruktion		Ej insp.		
Exteriör		Ej insp.		
Interiör		Ej insp.		
Övrigt		-		

3.1.13 Byggnad 12 Kalvömagasinet

	Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prioritet
Konstruktion		Ok		
Exteriör	Norrfasaden	Algpåväxt i nederdel av panel	Borstas och slmmas med rödfärg	Å-2
	Fönsterfoder norr	Naturligt slitage	Tvättas och målas, använd trad. linoljefärg	2
	Fönster söder	Kitt släppt	Kittas med linoljekitt	2
	Sydfasaden mot öster	Algpåväxt	Borstas och målas med rödfärg	Å-2
	Tränskott norr samt söder i västra hörnet och två mot mitten	Nära fasad	Tas bort	1
Interiör		Ok		
Övrigt		-		

3.1.14 Byggnad 13 Smedjan

	Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prioritet
Konstruktion		Ok		
Exteriör	Nockbräddor	Trasig mot öster, söder takfall	Båda bytes	2
	Södra takfallet, 4e varvet 1a raden från väster	Tvåkupig panna	Bytes om möjligt mot enkupig	1
	Norra takfallet, 2a, 11e, 15e varven, 20e raden vid skorsten	Håligheter samt trasiga pannor	Kompletteras	1
	Norra takfallet	Mossbeklädnad	Borstas för att undvika frostsprängningar	Å
	Träd mot norr	Påverkar huset	Tas ner	1-2
	Västfasaden	Naturligt slitage	Borstas och slmmas med rödfärg	2
Interiör		Ok		
Övrigt		-		

3.1.15 Byggnad 14 Rian/Linbastun

	Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prioritet
Konstruktion		Ok		
Exteriör	Södra takfallet	5e varvet, 10e pannan från öster trasig	Kompletteras med välliknande tegel	1
	Båga takfallen	Mossbeklädnad	Borstas rena från mossa, för att undvika frostsprängningar i tegelpannorna	Å
	Syllstock söder	Rötskadad	Håll borta växter från stock, slamma med rödfärg	Å-2
	5e stocken nedifrån söder	Rötskadad på insidan	Håll under uppsikt	Å
	Nocken	Skarv trasig	Skarvas igen	1
	Nordosthörnet samt syllstock och stor sten	Algpåväxt och rötskador	Borstas och slammas, önskvärt att få bort stor sten	2
	Sly kring huset	Återkommande	Hålls borta och nere från fasader	Å
	Träd väster	Grenverk över söder takfall	Beskärs	Å
Interiör		Ok		
Övrigt		-		

3.1.16 Byggnad 15 Restaurangen

	Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prioritet
Konstruktion		Ok		
Exteriör	Järn på trappträcket norr	Slitage	Slipas och målas förslagsvis	2
	Ledstång och staket	Algpåväxt	Tvättas och målas	2
	Fönster öster och söder	Kitt släppt	Kittas med linoljekitt	2
	Östfasaden, skarv mellan väggpartier	Drag	Drevas med naturliga material, förslagsvis linmattor som andas och inte binder fukt	2
	Häck mot sydfasaden	Nära vägg	Beskärs och hålls en bit ifrån vägg	Å
Interiör	Östväggen, lika utvändig skarv mellan väggavsnitt	Drag	Tätas med naturliga material, förslagsvis linmattor som andas och inte binder fukt	2
	(tapet i hall vid murstock	Brustit	Tapeter möjligen inte lämpligaste val av väggklädnad över murstocken)	-
Övrigt		-		

3.1.17 Byggnad 16 Stugan Landsort

	Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prioritet
Konstruktion		Ok		
Exteriör	Norrfasaden	2a brädan t.h. om dörr, rötskadad nedtill	Vänds upp och ner	2
	Som ovan	Algpåväxt i nederkant	Tvättas och slammas för att undvika att rötskador får fäste	2
	Bleck ovan och under fönster, väster	Plåtar flagnar	Målas	2
	Fönsterbågar	Kitt flagnar	Kittas med linoljekitt	2-3
	Samtliga fönster	Naturligt slitage	Fönsterbågar målas gröna och foder vita, använd trad. linoljefärger	2-3
	Söder takfall, väster om kupan	Otillräcklig plåttäckning	Tätas ytterligare med plåt	1-2
	Tegelpannor vid pipan (vid plåt)	Pannor i olag	Korrigerar pannor	1-2
	Takpapp pånocken mot väster	Trasig	Lagas/kompletteras	1-2
	Vattbräda t.h. om kupan, södra takfallet	Uttjänt	Bytes	2
	Knutbrädor, vattbrädor, vindskivor	Torra, naturligt slitage	Tjärstryks	2
	Östfasaden	Algpåväxt nedtill	Tvättas och slammas	2
	Skorsten	Saknar huv	Ordna huv åt skorstenen, välj en anpassad efter områdets karaktär samt husets ålder	2
	Takfall mot norr	Översta varvet, 1a raden från öster, panna saknas	Lägg dit en panna	1-2
Interiör	Tak inne	Fuktfläckar kring kupan	Dokumentera med foto för att se att förlopp inte blir värre	Å
	Innertak	I behov av målning	Målas	2
	Klimat inne	Frånluft upplevs saknas	Östväggen är en skivvägg som torde tåla en ventil, förslagsvis högt upp på vägg, väl utförd	2
	Spis kammaren	Lagningar och något putssläpp	Kalkfärgas vid tillfälle	3
Övrigt		-		

3.1.18 Byggnad 17 Sjöboden Landsort

	Byggnadsdel	Kondition	Åtgärd	Prioritet
Konstruktion		Ok		
Exteriör	Östfasaden	Ytliga timmerskador	Hugg rent splinten något och slamma fasaden med rödfärg	2
	Fasad, övrigt	Solbränd och väderbiten	Borsta och slamma hela fasaden med välliknande trad. Falu rödfärg	2-3
	Foder mot norr	Smutsade	Tvättas och målas vita, gärna med trad. linoljefärg	2
	Västfasaden mot norrknuten	Dålig avrinning	Utför ilusningar/timmerlagningar, (typ trekantslister), med god kärnfuru och välliknande huggning	2
	Syfasaden	Panel rötskadad t.h. om dörr, bräda med ventil	Skarva möjligen bräda nedtill, alt. slamma rikligt	2-3
	Som ovan	Panel något rötskadad t.v. om dörr, 1a och 3e från dörr	Behöver möjligen skarvas nedtill, alt. vändas upp och ner	3
	Tröskel under dörr, öster	Torr	Tjärstryks	2
Interiör	Trasmattor och textilier	Håller fukt	När huset står ouppvämt vintertid är det lämpligt att ta bort textilier, särskilt de som ligger på golv	Å
Övrigt		-		

3.2 GENOMFÖRANDE

3.2.1 Checklista

Checklistan skall användas för att få en god överblick över respektive byggnads skick och behov av åtgärder. Kontrollen bör genomföras en gång per år.

Checklistan är uppdelad i ett antal rubriker. Varje byggnad redovisas separat, och på samma sätt som i skadeinventeringen kontrolleras byggnadens delar utifrån *Konstruktion*, *Exteriör*, *Interiör* och *Övrigt*. *Byggnadsdel* berättar vilken del av byggnaden som skall kontrolleras. *Åtgärd* beskriver vilken typ av kontroll som skall göras. När kontrollen är utförd noteras detta med datum och signatur under *Kontroll utförd* och *Ansvarig kontrollant*.

Användningen av checklistan sker enklast genom att hela underhålls- och åtgärdsprogrammet tas med vid kontrollen. Efter att respektive byggnad kontrollerats noteras detta i checklistan och signeras. Om kontrollen medför upptäckten av en skada som kräver åtgärd, noteras detta i *Åtgärdslistan*. Likaså noteras slitage som bedöms kräva normalt underhåll i åtgärdslistan. Underhållsåtgärderna skall inte noteras som akuta utan istället vara underlag för planering av framtida insatser. Detta förklaras närmare under följande rubrik, 3.2.2 *Åtgärdslista*.

Checklistan och skadeinventeringen följer till största del samma upplägg. Rubrikerna *Byggnadsdel* och *Åtgärd* svarar mot varandra men inte *Kondition* och *Prioritet* som saknas i checklistan. Under dessa rubriker redovisas byggnadsdelens skick vid inventeringstillfället, vilket ligger till grund för åtgärder och prioritet och redovisas därför inte ytterligare i checklistan. Även indelningen av byggnaden i *Konstruktion*, *Exteriör*, *Interiör* och *Övrigt* följer skadeinventeringen. I checklistan finns en sammanfattning av de begrepp som används.

3.2.2 Åtgärdslista

Åtgärdslistan skall användas för att planera och genomföra åtgärder. De behov som upptäcks vid kontrollen enligt checklistan noteras på åtgärdslistan för att ge en bild av arbetets omfattning. På åtgärdslistan noteras såväl akuta behov som normala underhållsåtgärder. Under rubriken *Prioritet* anges om åtgärder skall vidtas akut, inom 1-3 år eller 3-5 år. Åtgärden kan även vara årligen återkommande och markeras då med ett Å.

Åtgärdslistan är, liksom checklistan, uppdelad i ett antal rubriker. Till skillnad från checklistan sammanfattas hela byggnaden under en lista för respektive byggnad. Den del som är aktuell för åtgärd noteras under *Byggnadsdel*. *Skada eller underhållsbehov* beskriver vad som skall åtgärdas. *Skadan noterad* berättar när noteringen gjordes. *Skadan noterad av* berättar vem som noterat skadan eller behovet. *Prioritet* beskriver inom vilken tid åtgärden skall utföras. *Myndighetskontakt* berättar om kontakt med berörd myndighet tagits för tillståndspliktiga åtgärder. *Föreslagen åtgärd* beskriver hur arbetet skall göras. *Åtgärd utförd av* berättar vem som gjort arbetet. *Slutbesiktning* berättar när arbetet avslutades. *Åtgärd besiktigad av läns museet* berättar om och när Stockholms läns museum besiktigat utfört arbete. I åtgärdslistan finns en sammanfattning av de begrepp som används.

Användningen av åtgärdslistan sker enklast genom att hela underhålls- och åtgärdsprogrammet tas med i arbetet. Skador och underhållsbehov som upptäcks vid kontroll enligt *Checklistan* noteras då direkt på åtgärdslistan. Handlar det om underhållsåtgärder skall dessa ej noteras som akuta. Endast skador bedöms kräva akuta åtgärder, vilka givetvis kan

innefatta långt gånget eftersatt underhåll. Underhållsåtgärder anges istället med den tid inom vilken åtgärden skall vidtas, det vill säga prioritet 2 eller 3. I listan anges vilken byggnadsdel som avses samt när noteringen gjordes, därefter skall åtgärder planeras och utföras innan de slutligen besiktigas och stryks från listan. Detta gäller såväl akuta behov som normala underhållsåtgärder. *Kom ihåg att det är viktigt att berörda myndigheter kontaktas vid åtgärder som kräver tillstånd!*

Beskrivningen av *Skada eller underhållsbehov* samt *Föreslagen åtgärd* skall hållas kort och summarisk, mer utförlig beskrivning görs i projekteringen och dokumentationen av arbetet.

Åtgärdslistans upplägg är avsett att skapa en tydlig historik över utförda och ännu ej utförda åtgärder vilket gör det möjligt att se vad som gjorts eller skall göras, när det gjordes och av vem. Använda listor skall således sitta kvar i pärmen för att fungera som referensmaterial. Kopior av ifyllda åtgärdslistor skall efter avslutade arbeten skickas till Stockholms läns museum, Stockholms läns hembygdsförbund, aktuell kommun samt Länsstyrelsen i Stockholm.

Kom ihåg att fotodokumentera byggnadsdelen såväl innan som under och efter utförda arbeten!

3.2.3 Check- och åtgärdslistornas tillämpning

Listorna är skapade för att fungera som ett verktyg i underhållet av hembygdsgårdens byggnader. Genom att rutinmässigt gå igenom checklistans poster erhålls en god överblick över behoven av åtgärder, vilket möjliggör planering av arbetet i god tid. Dessutom undanröjs potentiella problem som en konsekvens av eftersatta underhållsåtgärder genom rensning av hängrännor, nedklippning av gräs och sly med mera. Listorna är också avsedda att fungera som dokumentation av utförda arbeten, något som gör att uppföljningen blir enkel och oberoende av vem som för tillfället är ansvarig för hembygdsgårdens skötsel.

Ambitionsnivån på arbetet med underhålls- och åtgärdsprogrammet bör vara hög, men utan krav på professionell kunskap. Det viktiga är att upptäcka och notera skador och behov för att undvika framtida problem. Formuleringarna i åtgärdslistan skall hållas korta och direkta. Utförligare beskrivningar görs av fackmän i nästa steg då arbetsinsatserna skall projekteras.

3.3 UTFÖRANDE AV ÅTGÄRD

3.3.1 Rådgivning

Stockholms läns museum har som uppdrag att regionalt verka som rådgivande instans i frågor kring byggnadsvård. Rådgivningen är kostnadsfri vid ett första besök på museet men kan även göras per telefon beroende på omfattning. Detta är en möjlighet som väl bör utnyttjas i hembygdsföreningens arbete med underhållet av sina byggnader. I samband med utökade undersökningar av skador och behov enligt åtgärdslistan bör länsmuseum kontaktas för rådgivning. Museet kan även bidra med namn på företag med erfarenhet av kulturhistoriskt intressant bebyggelse då arbete skall utföras. Generellt bör länsmuseum ses som en tillgång och naturlig samarbetspartner i underhållsarbetet, med god inblick i allt från gårdens historik, lämpliga åtgärder och hantverkare till bidragsmöjligheter och lagstiftning.

Adress: Stockholm läns museum, Järnvägsgratan 25, 131 54 Nacka
Telefon: 08-586 194 00
Hemsida: www.stockholmslansmuseum.se

3.3.2 Projektering

Detta underhålls- och åtgärdsprogram är till för att på ett tidigt stadium upptäcka behovet av nödvändiga insatser. Avsikten är att arbetet ska kunna planeras i god tid för att säkra finansiering och ett tillfredställande resultat. God framförhållning krävs också då vissa arbeten är bygglovspliktiga, vilket innebär att kommunen måste kontaktas. Det samma gäller om byggnaden är byggnadsminnesförklarad, då måste tillstånd sökas hos länsstyrelsen. Vid åtgärdernas utförande måste lämplig fackkunskap anlitas för en komplett åtgärdsbeskrivning. Detta måste ske då synbara mindre skador kan dölja större och allvarigare skador som inte kan upptäckas utan mer omfattande undersökningar.

Stockholms läns museum har ett stort kontaktnät med hantverkare runt om i länet. Hembygdsföreningen bör alltid begära in referensobjekt från hantverkare som kontaktas för kommande arbeten. Det kan vara lämpligt att låta fler än en firma bedöma och beräkna de kommande arbetena eftersom olika firmor kan bedöma åtgärderna på skilda sätt. Av den anledningen kan även slutsumman variera. Det är viktigt att se på de beräknade arbetenas omfattning, tid, material och metoder, och väga in detta i slutsumman.

God byggnadsvård präglas av långsiktigt tänkande, rätt metoder och material samt respekt för byggnadens värden och historien den berättar. Tänk på att vissa arbeten, exempelvis fönsterrenovering, omläggning av spåntak, murningsarbeten och målning, ofta är av stort intresse för allmänheten. Utnyttja dessa tillfällen för att arrangera workshops där deltagarna får lära sig hantverket samtidigt som de gör en insats för hembygdsföreningen. Likaså kan det vara en möjlighet att hålla öppet hus där såväl hembygdsgrden som hantverket visas.

3.3.3 Finansiering

Generellt bör alla arbeten föregås av en väl underbyggd kostnadsberäkning. Större arbeten kräver kanske även att bidrag söks samt att flera entreprenörer tillfrågas. För att möjliggöra eventuell finansiering från någon stiftelse, kommunen, länsstyrelsen, staten eller EU måste kostnadsberäkningen och planeringen av arbetet göras med god framförhållning. Viktigt i

dess sammanhang är att samtliga kostnader tas med i beräkningen; etableringskostnader, resor, eventuella traktamenten, städning, el, vatten, eventuella tilläggsarbeten med mera. Kom ihåg att som uppdragsgivare är hembygdsföreningen skyldig att kontrollera att det aktuella företaget innehar F-skattsedel. När beslut har fattats om vilket företag som skall utföra arbetet skall betalningsvillkoren tydligt framgå.

Stiftelser

Medel avsedda för kultur finns att söka från olika stiftelser. Stiftelsernas tillgångar och regelverk styr storleken på de medel som går att söka, vilket innebär skiftande möjligheter till utdelning. Stiftelsernas regelverk styr även vad som går att söka medel för, vilket medför att endast vissa kan bli aktuella för hembygdsföreningen. Information om vilka stiftelser som finns samt vilka regler som gäller fås hos länsstyrelsen, telefon 08-785 40 00, eller på internet www.stiftelser.lst.se. Även Sveriges hembygdsförbund har uppgifter om stiftelser med möjlighet för hembygdsföreningen att söka medel från. Datum för sista ansökningsdag skiftar beroende på stiftelse.

Kommunala bidrag

Det finns inget gemensamt regelverk för hur bidrag till kommunernas föreningar skall fördelas, detta ansvar ligger på respektive kommun och ser därför olika ut. Bidragen är dock begränsade och delas oftast med övriga föreningar inom exempelvis idrotten. Uppdelningen av bidragen ser olika ut inom respektive kommun, men generellt prioriteras de löpande utgifterna såsom hyror, uppvärmning, underhåll, försäkringar, arrende, sophämtning, snöröjning, vaktmästeri etc. Bidrag till kostnadskrävande investeringar finns men dessa är starkt knutna till den ekonomiska situationen. För att få svar på rådande förutsättningar bör aktuell kommun kontaktas. Datum för sista ansökningsdag skiftar beroende på typ av bidrag.

Statliga bidrag

Länsstyrelsen har bland annat som uppgift att fördela medel för vård av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Dessa medel utgår från Riksantikvarieämbetet på central nivå och fördelas på landets länsstyrelser efter askande baserat på länets totala behov. Således konkurrerar hembygdsföreningen med privata fastighetsägare och föreningar över hela länet. Arbetet sköts av länsstyrelsens kulturmiljöenhet, som även ger information om förutsättningar och ansökan. Ansökan för vård av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse kan lämnas in under hela året. Länsstyrelsen har även som uppgift att fördela landsbygdstöd till områden utanför landets tätorter. Detta stöd är uppdelat på flera olika områden, avsedda att stödja odlingslandskapet såväl som landsbygdens övriga miljöer, vilket kan vara till gagn för hembygdsföreningen. Information fås hos länsstyrelsen.

Via Boverket är det möjligt att söka statliga medel för ickestatliga kulturlokaler och allmänna samlingslokaler. Dessa bidrag riktar sig mot standardhöjande reparationer, om- och nybyggnad, handikappanpassning med mera. Staten avsätter varje år en summa för ändamålet och ansökan skall lämnas in senast i september eller december beroende på bidrag. Mer information kan fås hos Boverket, telefon 0455-35 30 00, eller på internet www.boverket.se.

EU-medel

Olika program inom EU medför ekonomiska bidragsmöjligheter för hembygdsföreningen. Ansökan och kraven för att medel skall erhållas är dessvärre ofta omfattande vilket gör denna möjlighet betydligt mer komplicerad än övriga. Satsningarna är fleråriga och ger möjlighet till stora projekt som löper över 1-3 år. Information kan fås hos kommunens EU-samordnare eller länsstyrelsen. Datum för sista ansökan skiftar beroende på program.